

Egy szavazattöbbséggel (159-158) győztek a bécsi XXXI. német jogászyűlés büntetőjogi szakosztályában a halálbüntetés hívei és negyvenhat szavazattöbbséggel (470-424) hagyta jóvá a plénum a szakosztály határozatát. Valóban pyrrhusi győzelem, ha figyelembe vesszük, hogy még két év előtt a danzigi jogászyűlésen az állam szükségleteit meg nem értő, elmaradt idealistáknak bélyegezték az abolitionistákat. Jelentősége a mostani döntésnek legfeljebb a kisebbség számára van, amely eszméi hódító erejének bizonyítékát láthatja benne, de a német és osztrák Btk. javaslatok körül bekövetkezendő parlamenti küzdelmekben a hóhérpártiak a jogászyűlés szavából aligha fognak fegyvert kovácsolhatni.

Egyéb célja pedig alig lehetett annak, hogy a halálbüntetést a jogászyűlés napirendjére tüzték. Rég elmúlt az az idő, midőn a halálbüntetést még jogi kérdésnek tekintették. Jogosságát az abolitionisták sem vonják kétségbe, célszerűségét pártolói sem vitatják. Uj argumentumokat is alig várhattak. Már abból a vitából, amelyet 1843-ban Klauzál, Szentkirályi és Szemere Bertalan vivotak meg a Karok és Rendek előtt, eléggé bebizonyosodik, hogy mennyire igaza volt Mancini ismeretes szavának: a halálbüntetés kérdésében nem érvelésnek, hanem szavazásnak van helye. Csakhogy jogászok szavazatai ebben a kérdésben, amely első sorban kulturkérdés, kizárólagos autoritativ tekintélyt nem igényelhetnek. Ha bizonyítható volna is, hogy a halálbüntetésben elrettentő erő rejlik, egy adott nemzet és egy adott kor művelődésének ítéletétől függ, hogy a büntetőtörvény a célszerűnek ismert büntetési eszközt alkalmazhatja-e. Mégis kézenfekvő, hogy a kérdés napirendre tüzésének alig volt egyéb célja, mint a német jogérzést megtestesítő jogászyűlés tekintélyének szembeszegezése a birodalmi gyűlésnek centrum- és szocialistapárti szavazataival, amelyek a megalkotandó Btk-ben a halálbüntetés fentartását kétségessé teszik.

Ez a vállalkozás azonban a látszólagos külső siker ellenére is elég balul ütött ki. Első eredménye Liepmann kieli

egyetemi tanárnak hatalmas logikai erejű véleménye volt, amely Olivecrona ismeretes munkáját is felülmuló jelentőségű vádirat a halálbüntetés ellen. Sorra bizonyítja, hogy elijesztő ereje nincs, hogy a tapasztalatok nem szólnak nélkülözhetlensége mellett, hanem ép ellenkezőleg, a közbiztonságot veszélyeztetve Franciaországban a guillotine gyógyító erejében vetett hit fentartása. Kimutatja, hogy abban a tizenöt államban, amelyben a halálbüntetést a törvény vagy a gyakorlat eltörölte, az emberölési esetek száma nem emelkedett, míg más államokban a halálbüntetés alkalmazása ellenére sem csökkent. Végül kimerítően foglalkozik a legfontosabb érveléssel a halálbüntetés helyrehozhatatlanságával és a Justizmord-ok lehetőségével. Ennél a véleménynél is jobban erősítette meg Kahl berlini egyetemi tanár az abolitionisták álláspontját, noha mint referens a halálbüntetés fentartása mellett emelt szót. Elismerete, hogy azok, akik a halálbüntetést támadják, a kultura és az emberiesség napsugaraiban harcolnak, beismerte, hogy nem barátja, még kevésbbé lelkesülő apostola a halálbüntetésnek. Csupán két ok indítja arra, hogy a halálbüntetés fentartása mellett foglaljon állást. Először is nélkülözhetetlennek tartja, nem ugyan azért, mintha eltörlése a jogbiztonságot veszélyeztetné, hanem mert lehetnek extrém súlyú esetek, amelyekben a halálbüntetés hiánya ellentétbe kerül valamely népnek kétségtelen erejű jogi meggyőződésével. Másodszor jogpolitikai hibának tartja, hogy a büntetőjog reformja az abolitio kérdésével megterhelte. Más szóval Kahl is a halálbüntetés elvi ellensége, de még nem látja elérkezettnek az időt a törvényhozás e céljának megvalósítására. Mit jelent ez egyebet, mint a hallgatag beismerést: mi jogászok ugyan belátjuk, hogy a halálbüntetés felesleges és céltalan kegyetlenség, el is törölnők - ha a kormány megengedné. Kifelé azonban bizonynyal szebben hangzik, ha a kormány parancsa helyett a nép akaratára történik hivatkozás.

Kahl főargumentumával: a nép jogi meggyőződésével szemben Liepmann közderültség közepette jegyezte meg, hogy a nép meggyőződése ugyan igen tiszteletreméltó czim, de olyan czim, a melyet nem mindig lehet könnyen megtalálni. Egyébként a nép jogi meggyőződése annak idején a botbüntetést és a test-

csonkító büntetéseket is követelte. Minden törvényhozási reformot a népben élő erős áramlatokkal szemben kellett kiküzdíteni. Törvényhozás és tudomány nem kapitulálhatnéphangulatok előtt. Maga Kahl az abolíciót oly népies jogi meggyőződés kialakulásától tette függővé, aminőt az abolitionista államokban tapasztalhatunk. Ez pedig szerinte csak akkor várható, ha az általános büntetőjogi reform sikere a kriminalitás apadását fogja eredményezni. Azt a kérdést azonban nem vetette fel Kahl, vajjon az abolitionista államokban már a halálbüntetés eltörlése előtt is fennállt-e az a szerencsés népmeggyőződés, amely az abolíciót lehetővé tette?

Igazán nem tekinthető egyébnek, mint a büntetőjogi reform kormányzatba határai közt való szánalmas vergődésnek, ha a német jogászság színe-java, midőn jogpolitikai kérdésben kell döntenie, a döntést visszahárítja a népre, amely tőle tanácsot kér. Ennél erősebb argumentumot az abolitio mellett a jogászgűlés keresve sem szolgáltatott volna. Hogy a nép meggyőződése, amelyre hivatkozás történt, mennyire nem "általános", azt némileg maga a jogászgűlés is bizonyítja, amely majdnem felerészben a halálbüntetés ellen foglalt állást.

Gyakorlatilag a XXXI. német jogászgűlés döntése híjján van minden jelentőségnek. Alig lehet kétséges, hogy a Németbirodalom és Ausztria: Európának két legjellegzetesebben konzervatív és katonai állama a legközelebb várható büntetőjogi reformban a halálbüntetést nem fogja eltörölni, bárha mindkét állam parlamentjében erős pártok foglalnak ellene állást. Ezt már eldöntöttnek kellett tekintenünk, mielőbb még a jogászgűlés döntött volna. Utóbbinak csak az lett volna a hivatása, hogy tudományos jellegű áldását adja a német szövetségtanács és az osztrák kormány elhatározására. Savigny 1850-ben, Bismarck 1870-ben az erkölcsi műveltség elterjedésétől tette függővé az abolitio veszélytelenségét, a jogászgűlés referense szerint éppen a nép erkölcsi meggyőződése követeli a halálbüntetés fentartását. Alig hihető, hogy a Bundesrat ezt a tudományos érvet várta a jogászgűléstől. Két argumentum van, amelyre jogpolitikai kérdésekben akkor szokás hivatkozni, amikor valamely álláspont minden egyéb argumentumból

kifogy: a néplélek és a külföldi törvényhozás. Ennek a két érvek ezenfelül az a jó tulajdonsága van, hogy egymást helyettesíti. Ha a vitatott nézet a külföldi törvényhozással ellenkezik, akkor a belföldi néplélek támogatja és megfordítva. A halálbüntetés mellett megszólaltatott néplélek ezenfelül a kettő közül még az előnyösebb érv, minthogy nem emlékszünk, oly esetre, amelyben megczáfolta volna a reá való hivatkozást.

Lammasch a D. J. Z.-nak a jogászgűlés alkalmából megjelent ünnepi számában írja a következőket: "Vielleicht kann ein ewig neutraler Staat wie die Schweiz auf die Todesstrafe verzichten... als Ironie aber mutet es an, wenn ein Staat das Leben seiner Mörder zartlich schont, aber hunderttausende in die Schlacht sendet um etwa eine Sandwüste zu erobern." Ez bizonyára keserű igazság, amely találóan utal a militarizmusnak és a halálbüntetésnek fentebb hivatkozott kapcsolatára. Csak egyet felejt el Lammasch: a háboruban megszűnik a jog, ellenben a büntetés, – még a halálbüntetés is – a jog uralmát kívánja biztosítani. A jogrend az emberi élet tiszteletét mint abszolút szabályt állítja fel s maga Lammasch is kénytelen elismerni Goethe szavának súlyát: "Ein Blutquell rieselt nie allein." Még azzal szemben is, aki a jogrend abszolút parancsát lábbal tiporta, jogot alkalmaz és nem háborút visel az állam. "Iszonyu dolog a háboru – mondotta Palóczy Borsod megye követe 1843-ban – de embert ölni azon háboruban nemcsak tiltva nincs, sőt kötelesség és erény; és mégis ki lefegyvertett ellenséget öl meg, gyilkosként büntetetik. És ime a status iszonyubb akar lenni a háborunál, mert embereket, kiket másképp is gátolhatna rosszat tenni, meggyilkolatat." "Nekem úgy látszik – tette hozzá Szemere Bertalan – hogy midőn a status a gyilkost kivégzi, nem büntet, hanem ismétli a bünt." (Fayer: Anyaggyűjt. III. 32, 54.)

Igy nyilatkozott meg a magyar "néplélek" több mint fél-század előtt. Nincs okunk feltenni, hogy abban az országban, amelyben a betyárvilágot egy halálos ítélet nélkül sikerült kipusztítani, a néplélek azóta megváltozott volna. Bennünket a német jogászgűlés határozata nem érint, számunkra nem nyújt tanúságot, hacsak azt az egyet nem, hogy óvakodjunk a halálbüntetés kérdését a magyar jogászgűlés napirendjére kitűzni.

Semmiesetre sem jelenthet e határozat számunkra akár büntető-politikai, akár kulturális vezérelvet. Éppen a halálbüntetés kérdésében minden nemzetnek saját lelkiismeretével kell számot vetni. Sine ira et studio kell a kérdéssel szembeállnunk, menten épp úgy a szentimentalizmus érzelgéseitől, mint a bosszuvágy szenvedélyes fellobbanásaitól. Hogy a német jogászoknak erősen naczionalista izü gyülekezete az abszolutisztikus presszió nyomása alatt miként döntött, az nem zavarhatja a higgadt megfontolást, amelyet a magyar törvényhozónak büntető-kódexünk újjáalakításakor ebben a kérdésben tanusítani kell.

A DIKTATURÁK BÉKÉJE

A háborútól a békéig c. kötetből Bp. 1938.

Viktória. (Világkép Könyvtár 10.sz.)

"Azoknak, akik elég esztelenül azt mondják, hogy az emberiség ne haladjon. Isten azzal felel, hogy megremegteti alattuk a földet." Victor Hugo e szavai, amellyekkel 1850-ben a tanításnak szabadságáért tartott parlamenti beszédét befejezte, költői formában hirdetik a történelemnek ősi tanulságát, hogy Torquemada elől mindig Robespierre-hez menekülnek az emberek. Voltak már gondolatáramlatok, amelyeket nyomtalanul nyelt el a feledés, de kevés akadt, amelyet az üldözés propagandája ne segített volna diadalra. Semmivel sem adja az uralkodó politikai hatalom gyengeségének szembeszökőbb bizonyítékát, mint ha erőszakkal próbál a neki nem rokonszenves gondolatok terjedésének gátat vetni. Akármily korlátoltak, vagy csökönyösen elvakultak is az európai diktatúrák urai, szinte elképzelhetetlen, hogy erről az elemi igazságról ne volna tudomásuk. Rövidlátásuknak egyedüli magyarázata, hogy államférfiúi mesterségüknek csupán percmemberkéi, akik nem törődnek sem a maguk, sem országuk jövőjével, hanem a Lorenzo Magnifico életbölcsezetének hódolnak:

"Kik nem vigak, meglakolnak,

Bármi szép az ifjuság is,

Mit tudod, mit hoz a holnap?"

Vigan folyik tehát a diktatúrák dáridója, vigan építik az égig a gazdasági válaszfalakat, vigan hirdetik az öncélúságot, vigan vetnek börtönbe embereket, eszméket és vig katonamarsokkal készülnek a diktatúrák utolsó, öngyilkos menedékére: a háborúra.

Történelmi tapasztalat szerint forradalmakból, vesztett háborukból született már alkotmányos demokrácia, de soha nem volt még diktátor, aki ne hirdette volna, hogy uralma csak átmenet az alkotmányosság helyreállítására, s egyik sem bizonyult még oly hosszúéletűnek, hogy hirdetett programját valóra váltsa. Noha minden diktatúra szükségszerűen háboruba vagy polgárháboruba torkoll, haszonélvezői vagy monomániákusai sohasem hajlandók a történelemnek szibillai könyveibe pillantani. Any-